

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-115>

УДК 005:339

УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

MANAGEMENT OF COMPETITIVENESS' POTENTIAL OF ENTERPRISE IN GLOBAL ENVIRONMENT

Демент'єв Олександр Миколайович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0976-3172>

Калінкін Андрій Володимирович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7211-3153>

Dementiev Oleksandr, Kalinkin Andrii

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Стаття присвячена проблемам управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі. Визначено сутність та мету управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі. Охарактеризовано особливості управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства. Обґрунтовано комплексність оцінки потенціалу конкурентоспроможності підприємства через комплексний індикатор, складові якого залежать від специфіки діяльності підприємства та його стратегічних цілей. Сформовано процедуру дій для дієвого управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі, яка складається із восьми послідовних кроків. Окреслено доцільність прогнозування потенціалу конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі.

Ключові слова: потенціал конкурентоспроможності підприємства, конкуренція, глобальне середовище, конкурентні переваги, управління потенціалом, розвиток бізнесу.

The paper is devoted to the problems of managing the company's competitiveness potential in global environment. The relevance of the research is due to the fact that in the global environment, the enterprise needs to identify competitors in a timely manner and gradually gain advantages over competitors, constantly ensuring an active position in the conduct of competition. The purpose of the research is to identify the features of managing the company's competitiveness potential in global environment. The general methods, namely induction, deduction, and generalization, were developed in the research. The basis of the research was the publications of domestic and foreign scientists. The essence and purpose of managing the company's competitiveness potential in the global environment is defined. The peculiarities of managing the company's competitiveness potential in the global environment are characterized, which should take into account the trends of changes in the external environment and the needs of foreign markets and consumers. The complexity of assessing the company's competitiveness potential through a complex indicator, the components of which depend on the specifics of the company's activity and its strategic goals, is substantiated. The action procedure for effective management of the company's competitiveness potential in the global environment is formed, which consists of eight consecutive steps. Such steps are the analysis of the external international environment, its features and the identification of opportunities for using the company's potential; analysis of the internal environment and competitive reserves of the enterprise; formation of strategic goals for the development of competitiveness potential and determination of competitive advantages; formation of the enterprise's competitiveness potential based on a comparison of the strengths and weaknesses of the enterprise and competitors; assessment of the company's competitiveness potential and formation of the company's development trajectory in conditions of global competition; development of the enterprise's competitiveness potential; forecasting the development of the company's competitiveness potential; control and adjustment of the use of competitiveness potential. The expediency of forecasting the potential of the enterprise's competitiveness in the global environment is outlined.

Keywords: enterprise competitiveness potential, competition, global environment, competitive advantages, potential management, business development.

Постановка проблеми. Збереження та поступове зростання конкурентоспроможності підприємства забезпечується завдяки дієвому управлінню потенціалом його конкурентоспроможності. Керівництву підприємства наразі треба своєчасно виявляти конкурентів та поступово завойовувати конкурентні переваги на ринках, постійно забезпечуючи активну позицію щодо ведення конкурентної боротьби. Щоб досягати вагомих результатів та покращувати конкурентну позицію на мінливому глобальному ринку, потрібно розвивати потенціал підприємства та управляти ним. Дієве управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства досягається, перш за все, завдяки своєчасному реагуванню на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, використовуючи управлінські інструментарії та економічні механізми реагування. Також суттєвим важелем у формуванні потенціалу конкурентоспроможності підприємства є інновації. Враховуюче вище зазначене, слід зауважити, що питання управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства є актуальним в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління потенціалом підприємства вивчалось вітчизняними та зарубіжними фахівцями. Як підкреслюють науковці, потенціал конкурентоспроможності підприємства повинен корелювати із стратегією його розвитку, щоб отримати конкурентну позицію на ринку товарів чи послуг [1; 7–8]. Питання потенціалу, управління конкурентним потенціалом, методології оцінювання конкурентного потенціалу вивчалися Базиліук В., Базиліук К., Варга В., Ужва А., Головченко О., Грабовська С., Ячнівєц М., Лада М., Крісіюкєнієне Д., Шаульська Л. та іншими. Недостатньо вивченим питанням залишається вирішення проблем управління саме потенціалом конкурентоспроможності підприємства.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є виявлення особливостей управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства в умовах глобального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність підприємства є складним сукупним питанням, яке має багато характеристик. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства характеризують як порівняльний комплексний індикатор потенціалу підприємства, який відображає переваги підприємства за ресурсами і можли-

востями в певний період часу у порівнянні до підприємств-аналогів на відповідному ринку [2]. Підприємство не може мати абсолютно всі переваги щодо конкурентів за всіма критеріями конкурентоспроможності [4]. Відповідно в процесі управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства основною особливістю є визначення пріоритетних критеріїв розвитку підприємства та його потенціалу, враховуючи його можливості та зовнішні й внутрішні чинники впливу.

Управління потенціалом конкурентоспроможності підприємством передбачає аналіз потенціалу підприємства, а також факторів, які впливають на розвиток потенціалу. Завдяки ретельному аналізу, керівництво має можливість прийняти обґрунтоване управлінське рішення щодо збільшення потенціалу конкурентоспроможності, виявленню резервів та додаткових можливостей підприємства [3; 5].

Для наочного бачення резервів розвитку потенціалу конкурентоспроможності доцільне групування індикаторів за групами, наприклад, фінансового потенціалу, маркетингового, інноваційного, кадрового тощо. При цьому здійснюється оцінка за кожним конкретним індикатором, а потім розраховуються інтегральні показники за групами та комплексний інтегральний індикатор розвитку потенціалу конкурентоспроможності підприємства. Комплексний індикатор потенціалу конкурентоспроможності підприємства складатиметься із різних індикаторів, таких як якість товарів, особливі властивості продукції, частка ринку, рентабельність продукції, рентабельність продажів, рівень витрат, виручка від реалізації, рівень впровадження інновацій, імідж підприємства на ринку, ефективність рекламних заходів, фінансова стійкість, ефективність використання ресурсів, плинність кадрів, екологічність продукції тощо [2; 5–6]. Перелічені індикатори можуть змінюватись або додаватися інші в залежності від специфіки кожного підприємства та поставлених цілей розвитку.

Вибір ключових індикаторів для кількісної оцінки потенціалу конкурентоспроможності підприємства забезпечується сукупністю визначених цілей і завдань, а також можливостями розвитку підприємства на відповідних ринках. Основною метою управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства є забезпечення функціонування та сталого розвитку підприємства в умовах конкурентної боротьби у глобальному середовищі.

Особливими рисами управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі є вираховування трендів змін у зовнішньому середовищі, виявлення потреб зовнішніх ринків та споживачів, наявність інформаційного забезпечення про відповідні ринки. Управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства в глобальному середовищі охоплює детальний аналіз внутрішніх ресурсів та виявлення резервів, а також адаптацію до зовнішніх чинників, що дозволить збільшити конкурентні переваги, результативно використовуючи ресурси та посилюючи привабливість підприємства на ринку.

Для дієвого управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства у глобальному середовищі доцільною є наступна процедура дій. По-перше, аналіз зовнішнього міжнародного середовища, його особливостей та виявлення можливостей для використання потенціалу підприємства. По-друге, аналіз внутрішнього середовища, конкурентних резервів підприємства. По-третє, формування стратегічних цілей підприємства щодо розвитку потенціалу конкурентоспроможності та визначення конкурентних переваг. По-четверте, формування потенціалу конкурентоспроможності підприємства на основі порівняння сильних та слабких сторін підприємства та конкурентів, а також формування конкурентної поведінки підприємства щодо підвищення конкурентних переваг. По-п'яте, систематичне оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства та формування траєкторії розвитку підприємства в умовах глобальної конкуренції. По-шосте, розвиток потенціалу конкурентоспроможності підприємства, який забезпечить мінімізацію використання ресурсів з максимальним результатом. По-сьоме, прогнозування розвитку потенціалу конкурентоспроможності підприємства стосовно стратегії конкурентоспроможності та загальної стратегії розвитку.

По-восьме, контроль та корегування використання потенціалу конкурентоспроможності задля балансування стабільного розвитку підприємства. Відповідна послідовність дій щодо управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства дозволить поступово реалізовувати стратегію розвитку підприємства у глобальному середовищі, виявляти пріоритетні напрями розвитку, акумулювати резерви, адаптувати розвиток підприємства до можливих змін.

У глобальному середовищі підприємству необхідно постійно проводити моніторинг, діагностику та здійснювати прогнозування потенціалу конкурентоспроможності з метою своєчасного отримання інформації про стан та можливі дієвого використання потенціалу. Таким чином, управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства передбачає забезпечення конкурентних переваг завдяки ефективному використанню ресурсів, впровадженню інновацій, маркетинговій орієнтації бізнесу у мінливому глобальному середовищі.

Висновки. Таким чином, слід зазначити, що в умовах глобального середовища та гострої конкурентної боротьби, управління потенціалом конкурентоспроможності підприємства є першочерговим завданням для збалансованого розвитку, що забезпечить результативну реалізацію стратегій. Уточнення сутності управління потенціалом конкурентоспроможності підприємств дозволило сформувати процедуру управління потенціалом, визначити особливості управління, виявити пріоритетні напрями розвитку потенціалу конкурентоспроможності підприємств, що забезпечить високий рівень конкурентоспроможності підприємства на глобальному ринку та покращить результативність його діяльності. Також обґрунтовано, що оцінку потенціалу конкурентоспроможності підприємства повинна здійснюватися на основі комплексного індикатора, що враховує внутрішній стан та зовнішні особливі чинники функціонування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базилук, В., Базилук, К. Методичний підхід до інтегральної оцінки конкурентного потенціалу виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-85> (дата звернення: 23.07.2024).
2. Варга, В.П. Конкурентний потенціал як основа стабільності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7750> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.158> (дата звернення: 27.07.2024).
3. Ужва, А.М. Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-35> (дата звернення: 22.07.2024).

4. Golovchenko, O., Saiensus, M., Sorokoumov, G., Onofriichuk, O., Zubko, O., Liu, L. Management of Efficiency and Competitiveness of Enterprises. *Econ. Aff.* 2022. 67(03). 317–326. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.3.2022.24> (дата звернення: 12.07.2024).
5. Grabowska, S., Saniuk, S. Assessment of the competitiveness and effectiveness of an open business model in the industry 4.0 environment. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity.* 2022. Vol. 8. Is. 1. 1-16. DOI: <https://doi.org/10.3390/joitmc8010057> (дата звернення: 25.07.2024).
6. Juchniewicz, M., Lada, M. Competitive potential vs. the competitive position of the high-tech sector in European Union countries. *International Journal of Management and Economics.* 2022. 58(4). 371–380. DOI: <https://doi.org/10.2478/ijme-2022-0031> (дата звернення: 17.07.2024).
7. Krišukėnienė, D., Pilinkienė, V. Export competitiveness analysis of creative industries in the European Union. *Economics and Culture.* 2020. Vol. 17. No. 1. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.2478/jec-2020-0003> (дата звернення: 18.07.2024).
8. Shaulska, L., Kovalenko, S., Allayarov, S., Sydorenko, O., Sukhanova, A. Strategic Enterprise Competitiveness Management under Global Challenges. *Academy of Strategic Management Journal.* Vol. 20. Issue 4. 2021. 1-7. DOI: <https://doi.org/10.28991/ESJ-2023-07-02-021> (дата звернення: 20.07.2024).

REFERENCES:

1. Bazyliuk V., Bazyliuk K. (2021). Metodichniy pidkhid do intehralnoi otsinky konkurentnoho potentsialu vyrobnychoho pidpriemstva. [Methodical approach to the integrated assessment of the competitive potential of a manufacturing enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo.* No. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-85> (accessed July 23, 2024). (in Ukrainian)
2. Varga V. (2020). Konkurentnyi potentsial yak osnova stabilnosti pidpriemstva [Competitive potential as the basis of entrepreneurship stability]. *Efektivna ekonomika.* No. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7750> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.158> (accessed July 27, 2024). (in Ukrainian)
3. Uzhva A. M. (2024). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku [Management of the competitiveness of enterprises in conditions of sustainable development]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky.* No. 9(1). P. 211–215. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-35> (accessed July 22, 2024). (in Ukrainian)
4. Golovchenko, O., Saiensus, M., Sorokoumov, G., Onofriichuk, O., Zubko, O., Liu, L. Management of Efficiency and Competitiveness of Enterprises. *Econ. Aff.* 2022. 67(03). 317–326. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.3.2022.24> (accessed July 12, 2024).
5. Grabowska, S., Saniuk, S. Assessment of the competitiveness and effectiveness of an open business model in the industry 4.0 environment. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity.* 2022. Vol. 8. Is. 1. 1-16. DOI: <https://doi.org/10.3390/joitmc8010057> (accessed July 25, 2024).
6. Juchniewicz, M., Lada, M. Competitive potential vs. the competitive position of the high-tech sector in European Union countries. *International Journal of Management and Economics.* 2022. 58(4). 371–380. DOI: <https://doi.org/10.2478/ijme-2022-0031> (accessed July 17, 2024).
7. Krišukėnienė, D., Pilinkienė, V. Export competitiveness analysis of creative industries in the European Union. *Economics and Culture.* 2020. Vol. 17. No. 1. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.2478/jec-2020-0003> (accessed July 18, 2024).
8. Shaulska, L., Kovalenko, S., Allayarov, S., Sydorenko, O., Sukhanova, A. Strategic Enterprise Competitiveness Management under Global Challenges. *Academy of Strategic Management Journal.* Vol. 20. Issue 4. 2021. 1-7. DOI: <https://doi.org/10.28991/ESJ-2023-07-02-021> (accessed July 20, 2024).